

УДК 351.74/.76:342.7-053.2:355.01

DOI 10.33244/2617-4154.3(20).2025.61-70

В. О. Підгородецький,*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти ННІ права**email: valintin2002mi@gmail.com***ORCID 0000-0001-7812-7384****Н. А. Лугіна,***кандидат юридичних наук, доцент,**доцент кафедри кримінального права та процесу,**Державний податковий університет**email: n.a.luhina@dpu.edu.ua***ORCID 0000-0001-6005-2943;****С. В. Лугін,***здобувач вищої освіти ННІ права,**Державний податковий університет**email: luckyserg7@gmail.com***ORCID 0009-0005-7312-1852**

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА СПОСОБИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

У статті досліджено адміністративно-правові механізми захисту прав дитини в умовах воєнного стану в Україні, зумовленого збройною агресією російської федерації. Зосереджено увагу на системні виклики, які постали перед державою у сфері забезпечення базових прав дітей – на життя, безпеку, освіту, медичну допомогу, соціальний захист та сімейне виховання. Зазначено, що попри наявність широкої нормативно-правової бази, механізми її реалізації в умовах збройного конфлікту залишаються фрагментарними, недостатньо скоординованими та обмеженими через кадрові, процедурні й технічні чинники.

Особлива увага приділяється проблемам евакуації дітей із зон бойових дій, складнощам дистанційної освіти, обмеженому доступу до соціальних виплат, труднощам у встановленні статусу дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, а також юридичним і гуманітарним аспектам незаконного переміщення дітей на тимчасово окуповані території. У дослідженні охарактеризовано діяльність основних суб'єктів адміністративного захисту – служб у справах дітей, центрів соціальних служб, органів опіки та піклування, поліції, військово-цивільних адміністрацій.

На основі аналізу національного законодавства, міжнародно-правових норм та практики захисту дітей в умовах конфліктів запропоновано ряд заходів із удосконалення адміністративно-правових механізмів. Зокрема, йдеться про впровадження спеціального правового режиму захисту дитини під час війни, введення нового визначення «дитина, розлучена з батьками внаслідок воєнного конфлікту», створення національного реєстру постраждалих дітей, формування міжвідомчих груп реагування, розширення повноважень служб захисту дітей та посилення міжнародної співпраці з гуманітарними організаціями.

Запропоновані підходи базуються на принципах дитиноцентризму, оперативності, міжвідомчої координації та адаптації до умов надзвичайної ситуації. Реалізація запропонованих рішень сприятиме підвищенню ефективності системи захисту прав дітей в Україні в умовах воєнного стану.

Ключові слова: права дитини, воєнний стан, адміністративно-правовий механізм, евакуація, соціальний захист, служби у справах дітей, міжнародне гуманітарне право, внутрішньо переміщені особи.

Постановка проблеми. З початком повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України та запровадженням воєнного стану питання забезпечення та захисту прав дітей набуло високої правової значущості. За даними Офісу Генерального прокурора України, станом на 25 квітня 2025 року внаслідок збройної агресії російської федерації постраждало понад 2 546 дітей. Більше 622 дітей загинуло, понад 1 924 отримали поранення різного ступеня тяжкості [13]. Ці цифри не є остаточними, адже в умовах активних бойових дій та на тимчасово окупованих територіях не завжди можливо провести повний облік постраждалих. Дані міжнародних організацій вказують на те, що реальні цифри можуть бути значно вищими, враховуючи масштаби гуманітарної кризи й обсяги переміщення цивільного населення.

Крім безпосередньої загрози життю та здоров'ю, діти стикаються з порушенням цілого комплексу прав: права на освіту, медичну допомогу, соціальний захист, сімейне виховання. Особливо гострими є проблеми дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей з інвалідністю та інших вразливих категорій, які потребують посиленого захисту з боку держави. Поглиблює проблему й незаконне вивезення українських дітей з тимчасово окупованих територій до російської федерації, що за міжнародним гуманітарним правом класифікується як воєнний злочин та потребує відповідного реагування з боку як національних, так і міжнародних інституцій.

Незважаючи на наявність значної кількості нормативно-правових актів, спрямованих на захист прав дітей, адміністративно-правові механізми їх реалізації в умовах воєнного стану виявилися недостатньо ефективними. Це зумовлено як об'єктивними причинами (руйнування інфраструктури, переміщення населення, обмеження доступу до окупованих територій), так і недосконалістю законодавства й адміністративних процедур, неузгодженістю дій різних органів державної влади та місцевого самоврядування. Проблема ускладнюється ще й тим, що українська правова система й адміністративний апарат не були повністю готові до викликів такого масштабу, і багато рішень доводиться ухвалювати в екстремому порядку, часто без належного правового та процедурного забезпечення.

Отже, існує нагальна потреба в дослідженні наявних адміністративно-правових механізмів захисту прав дитини в умовах воєнного стану, виявленні проблем їх реалізації та розробці пропозицій щодо їх удосконалення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Досліджуваному питанню присвячено наукові здобутки ряду українських науковців. О. Мороз та К. Костовська в своєму дослідженні розглядають систему адміністративно-правового захисту прав дитини в Україні та функції державних органів у забезпеченні цих прав. Вони підкреслюють, що інструменти адміністративно-правового захисту зазначаються обов'язковістю та публічним характером, що гарантує правовий статус дитини. Автори вказують, що захист прав дитини здійснюється через інтеграцію нормативних та інституційних механізмів у системі державного управління [6]. Н. Коломєць у своїй роботі досліджує зміст і сутність адміністративно-правового захисту прав дитини в Україні. Науковець характеризує методологічні основи його реалізації та етапи становлення. Автор аналізує систему суб'єктів адміністративно-правового захисту прав дитини в Україні та пропонує напрями оптимізації їхньої діяльності. Особливу увагу приділено діяльності органів Національної поліції як суб'єктів захисту прав дитини. Висловлено пропозицію щодо способів удосконалення адміністративно-правового захисту прав дитини в Україні [5]. І. Волкова присвятила дисертаційне дослідження комплексному вивченню адміністративно-правового механізму захисту прав дітей. У роботі розкрито питання стану й напрямів розвитку наукової думки щодо адміністративно-правового механізму захисту прав дітей та окреслено підходи до визначення його сутності [1].

Постановка завдання. Метою дослідження є комплексний аналіз адміністративно-правових механізмів захисту прав дитини в умовах воєнного стану, виявлення проблем їхньої реалізації та розробка пропозицій щодо їхнього вдосконалення. Актуальність такого дослідження підсилюється безпрецедентним характером викликів, з якими стикнулася Україна в контексті захисту прав дитини в умовах російської агресії, та потребою у формуванні ефективної державної політики в цій сфері, яка б враховувала як національний, так і міжнародний досвід.

Методологічною основою дослідження є сукупність загальнонаукових і спеціальних методів пізнання, зокрема, варто зазначити діалектичний, системно-структурний, формально-логічний, порівняльно-правовий методи, а також методи аналізу й синтезу.

Виклад основного матеріалу. Правовою основою захисту прав дітей в Україні є Конституція України [4], Конвенція ООН про права дитини [3], Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах [12], закони України «Про охорону дитинства» [10], «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [8], «Про правовий режим воєнного стану» [11] та інші нормативно-правові акти.

Із початком повномасштабного вторгнення було ухвалено ряд нормативних актів, спрямованих на захист прав дітей в умовах воєнного стану. Зокрема, Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання правового режиму на тимчасово окупованій території України» [7] врегульовано питання встановлення статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів.

Підгородецький В. О., Лугіна Н. А., Лугін С. В.

Адміністративно-правові механізми захисту прав дитини

в умовах воєнного стану: проблеми реалізації та способи вдосконалення

Постановою Кабінету Міністрів України від 07.03.2022 № 220 було затверджено «Порядок використання коштів з рахунка для надання гуманітарної та іншої допомоги цивільному населенню в умовах воєнного стану в Україні» [2], який визначає механізм використання коштів з рахунка для надання гуманітарної та іншої допомоги цивільному населенню в умовах воєнного стану в Україні [2]. Також важливою є постанова КМУ від 28.02.2022 № 169 «Про особливості здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для задоволення нагальних потреб функціонування держави в умовах воєнного стану» [9], яка заклала основу для забезпечення життєво важливих потреб дітей в умовах війни.

Однак, незважаючи на значну кількість нормативно-правових актів, існують суттєві прогалини в законодавстві щодо захисту прав дітей саме в умовах воєнного стану. Так, недостатньо врегульованими залишаються питання встановлення статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій; процедури вивезення дітей із зони бойових дій та тимчасово окупованих територій; особливості функціонування органів опіки та піклування в умовах воєнного стану; механізми відновлення порушених прав дітей. Особливо проблемним є питання правового режиму дітей, незаконно переміщених на територію держави-агресора, та механізмів їх повернення в Україну. Відсутність чіткого законодавчого регулювання цього питання створює серйозні перешкоди для ефективної діяльності державних органів та міжнародних організацій у сфері захисту прав таких дітей.

Система органів, відповідальних за захист прав дітей в Україні, охоплює: Міністерство соціальної політики України; Національну соціальну сервісну службу України; Службу у справах дітей; органи опіки та піклування; Центри соціальних служб; департаменти / управління освіти і науки; заклади охорони здоров'я; Національну поліцію України; громадські організації. Кожен із цих органів виконує специфічні функції у сфері захисту прав дітей, які визначені відповідними нормативно-правовими актами. В умовах мирного часу ця система функціонувала порівняно стабільно, хоча й мала певні недоліки, пов'язані з бюрократизацією процесів, недостатнім фінансуванням, кадровими проблемами тощо.

В умовах воєнного стану функціонування цих органів зазнало суттєвих змін. По-перше, частина працівників була вимушена залишити місця своєї роботи через загрозу життю та здоров'ю. За даними Міністерства соціальної політики України, приблизно 30 % працівників служб у справах дітей та центрів соціальних служб були вимушені евакуюватися із зони бойових дій, що призвело до кадрового дефіциту та неможливості повноцінного виконання функцій з захисту прав дітей на відповідних територіях. По-друге, відбулося перепрофілювання діяльності органів на вирішення нагальних проблем, пов'язаних з евакуацією, розміщенням і забезпеченням базових потреб дітей, які опинилися в зоні бойових дій або були вимушені покинути місця постійного проживання. Особливого значення набули питання психологічної підтримки дітей, які пережили травматичний досвід війни, втрату близьких, руйнування житла тощо.

Важливу роль у забезпеченні прав дітей відіграють військово-цивільні адміністрації, які створюються в районах проведення бойових дій. Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» на них покладено функції забезпечення безпеки.

Основними проблемами реалізації прав дітей в умовах воєнного стану на сьогодні є:

1. Проблеми забезпечення права на життя, здоров'я та безпеку. Найбільш гострим залишається питання забезпечення безпеки дітей, які перебувають у зоні бойових дій. Незважаючи на те, що законодавство передбачає першочергову евакуацію дітей із небезпечних зон, на практиці реалізація цього принципу стикається з рядом труднощів: відсутність безпечних коридорів для евакуації, блокування гуманітарних конвоїв, відсутність транспорту, психологічний опір з боку батьків. Особливо складною є ситуація з евакуацією дітей з інвалідністю, дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Для їхньої евакуації потрібні спеціальні транспортні засоби, медичний супровід, наявність згоди законних представників, що в умовах воєнного стану не завжди можливо забезпечити.

2. Проблеми забезпечення права на освіту. Право дітей на освіту в умовах воєнного стану реалізується через систему дистанційного навчання. Однак не всі діти мають доступ до технічних засобів та інтернету, особливо це стосується дітей, які проживають у зоні бойових дій або на тимчасово окупованих територіях. Крім того, часті вимикання електроенергії, спричинені обстрілами критичної інфраструктури, унеможливають участь у дистанційному навчанні. Також залишається актуальним питання щодо визнання документів про освіту, отриману на тимчасово окупованих територіях. Діти, які були вимушені здобувати освіту за російськими освітніми програмами, стикаються з труднощами під час повернення до української системи освіти.

3. Проблеми забезпечення права на соціальний захист. Система соціального захисту дітей в умовах воєнного стану має ряд недоліків. По-перше, це складність отримання соціальних виплат і допомоги внутрішньо переміщеними особами, особливо у випадках, коли документи були втрачені або залишені на окупованій території. По-друге, це недостатній розмір соціальних виплат, який не покриває реальних потреб дітей та їх сімей. По-третє, це відсутність спеціальних програм соціальної адаптації та психологічної реабілітації дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій.

4. Проблеми забезпечення права на сімейне виховання. В умовах воєнного стану особливо гостро постала проблема забезпечення права дітей на сімейне виховання. Смерть батьків, їхнє зникнення безвісти або неможливість виконувати батьківські обов'язки через поранення чи інші обставини призводять до збільшення кількості дітей, які потребують влаштування в сімейні форми виховання. Однак процедури встановлення статусу дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування, а також процедури усиновлення, встановлення опіки чи піклування в умовах воєнного стану є ускладненими. Зокрема, спостерігаються труднощі з документальним підтвердженням статусу дитини, проведенням відповідних перевірок потенційних опікунів або усиновлювачів, забезпеченням права дитини на збереження ідентичності.

Ефективний захист прав дітей в умовах воєнного стану вимагає комплексного переосмислення адміністративно-правових механізмів реагування. Особливої актуальності набуває запровадження в українське законодавство спеціального правового інструменту – правового режиму захисту дитини в умовах надзвичайної ситуації воєнного характеру. Такий режим має становити системно визначений комплекс адміністративно-правових,

Підгородецький В. О., Лугіна Н. А., Лугін С. В.

Адміністративно-правові механізми захисту прав дитини

в умовах воєнного стану: проблеми реалізації та способи вдосконалення

організаційних і соціальних заходів, які тимчасово застосовуються з метою невідкладного забезпечення безпеки, задоволення базових потреб, правового статусу та соціального захисту дітей у зв'язку зі збройним конфліктом, актами агресії або окупації.

Зазначений правовий режим повинен ґрунтуватися на принципах пріоритету найкращих інтересів дитини, оперативності управлінських рішень та міжвідомчої координації дій органів публічної влади. Його впровадження забезпечить можливість оперативного ухвалення рішень щодо евакуації, тимчасового влаштування неповнолітніх, організації доступу до освіти, медичної допомоги, психологічної підтримки та соціального забезпечення.

Доцільно передбачити створення мобільних міжвідомчих груп реагування на порушення прав дітей у зоні бойових дій. До складу таких груп можуть входити представники служб у справах дітей, органів соціального захисту, практичні психологи, фахівці з правових питань та інші уповноважені особи, спроможні надавати невідкладну допомогу та фіксувати факти порушень прав дитини з метою подальшого притягнення винних до відповідальності.

Також потребує врегулювання питання правового статусу дітей, які залишились без батьківського піклування внаслідок бойових дій або були переміщені без супроводу. У цьому контексті доцільно ввести визначення «дитина, розлучена з батьками внаслідок воєнного конфлікту» та встановити, що це особа віком до 18 років, яка внаслідок збройної агресії, бойових дій або тимчасової окупації втратила постійний / тимчасовий зв'язок із батьками чи іншими законними представниками, була переміщена без супроводу або залишилася без належного піклування в умовах воєнного стану, незалежно від наявності офіційного статусу дитини-сироти чи дитини, позбавленої батьківського піклування, що дасть змогу спростити механізми її реєстрації, соціального супроводу та правового захисту.

Вагомим кроком є також створення національного реєстру дітей, які постраждали від воєнних дій, інтегрованого з реєстрами МВС, ДМС, МОЗ, Мінсоцполітики, що дасть нагоду забезпечити швидкий обмін інформацією між органами публічної адміністрації та недопущення повторного психологічного травмування дітей через дублювання дій.

З огляду на міжнародний досвід Україна повинна активніше залучати механізми гуманітарного захисту, передбачені Женевськими конвенціями, а також посилити співпрацю з ЮНІСЕФ, УВКБ ООН, Міжнародним Комітетом Червоного Хреста щодо створення безпечних просторів для дітей, забезпечення швидкого переміщення вразливих категорій та відновлення зв'язку з родинами.

Доцільно підкреслити на потребі в перегляді функціональних можливостей служб у справах дітей: вони повинні мати повноваження не лише фіксувати факти порушень, а й ініціювати адміністративні процедури щодо притягнення до відповідальності посадових осіб, які неналежно виконали обов'язки щодо захисту дітей. Отже, вдосконалення адміністративно-правових механізмів має відбуватися не лише через прийняття нових норм, а й за рахунок запровадження гнучких процедур реагування, адаптованих до умов війни.

Висновки. Комплексний аналіз адміністративно-правових механізмів захисту прав дитини в умовах воєнного стану в Україні дав змогу виявити ряд системних проблем, що ускладнюють реалізацію прав і законних інтересів дітей, особливо в контексті збройної агресії російської федерації. Попри наявність розвиненої нормативно-правової бази у сфері захисту дитинства, чинне законодавство не повною мірою враховує специфіку надзвичайної ситуації, пов'язаної з бойовими діями, тимчасовою окупацією територій, переміщенням населення та масштабними порушеннями гуманітарного права. У процесі дослідження встановлено, що відсутність спеціального правового режиму захисту дитини в умовах збройного конфлікту, недостатня міжвідомча координація, розпорошеність функцій між органами влади та дефіцит ресурсів істотно знижують ефективність адміністративного реагування на загрози, які постають перед дітьми.

Отже, удосконалення адміністративно-правових механізмів має базуватись на принципах дитиноцентризму, оперативності, міжвідомчої інтеграції, правової визначеності та міжнародної солідарності. Реалізація запропонованих заходів дасть змогу зміцнити потенціал української держави у сфері захисту прав дітей, підвищити стійкість інституцій до кризових ситуацій, а також сформуванати національну модель реагування на гуманітарні виклики, яка буде відповідати як внутрішнім реаліям, так і міжнародним стандартам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волкова І. І. Адміністративно-правовий механізм захисту прав дітей : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук зі спец. : 12.00.07 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2021. URL : http://phd.znu.edu.ua/page/aref/07_2021/Volkova_avtoreferat.pdf
2. Деякі питання надання гуманітарної та іншої допомоги цивільному населенню в умовах воєнного стану в Україні : постанова Кабінету Міністрів України від 07.03.2022 № 220 : станом на 7 груд. 2024 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2022-п#Text>
3. Конвенція про права дитини : Конвенція ООН від 20.11.1989 : станом на 16 листоп. 2023 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
4. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
5. Коломоець Н. В. Адміністративно-правовий захист прав дитини в Україні : монографія. Харків : Панов, 2019. 352 с. URL : <https://dspace.univd.edu.ua/items/00fdb3fb-ab62-4377-89a7-e7124e82c37c>
6. Мороз О., Костовська К. Поняття та система адміністративно-правового захисту прав дитини в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право.* 2022. Т. 2, № 72. С. 88–93. URL : <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.72.47>
7. Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання правового режиму на тимчасово окупованій території України : Закон України від 21.04.2022 № 2217-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2217-20#Text>

8. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20.10.2014 № 1706-VII : станом на 4 квіт. 2025 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>

9. Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування : постанова Каб. Міністрів України від 12.10.2022 № 1178 : станом на 17 квіт. 2025 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-п#Text>

10. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 № 2402-III : станом на 1 січ. 2025 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>

11. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII : станом на 8 лют. 2025 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

12. Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах : Протокол Орг. Об'єдн. Націй від 01.01.2000 : станом на 23 черв. 2004 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_795#Text

13. Ювенальні прокурори: 622 дитини загинули в Україні внаслідок збройної агресії РФ / Офіс Генерального прокурора – головна. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts>

REFERENCES

1. Volkova, I. I. (2021). Administrative and legal mechanism for protecting children's rights : PhD dissertation / Zaporizhzhia National University. URL : http://phd.znu.edu.ua/page/aref/07_2021/Volkova_avtoreferat.pdf

2. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2022, March 7). *Some issues of providing humanitarian and other assistance to the civilian population under martial law in Ukraine* (Resolution No. 220). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2022-%D0%BF#Text>

3. United Nations. (1989). *Convention on the Rights of the Child*. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

4. Verkhovna Rada of Ukraine. (1996). *Constitution of Ukraine*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

5. Kolomoiets, N. V. (2019). *Administrative and legal protection of children's rights in Ukraine*. Kharkiv : Panov. URL : <https://dspace.univd.edu.ua/items/00fdb3fb-ab62-4377-89a7-e7124e82c37c>

6. Moroz, O., & Kostovska, K. (2022). Concept and system of administrative and legal protection of children's rights in Ukraine. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Law Series*. 2 (72), 88–93. DOI : <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.72.47>

7. Verkhovna Rada of Ukraine. (2022). *On amendments to certain laws of Ukraine on the legal regime in temporarily occupied territories* (Law No. 2217-IX). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2217-20#Text>

8. Verkhovna Rada of Ukraine. (2014). *On ensuring the rights and freedoms of internally displaced persons* (Law No. 1706-VII). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>

9. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2022). *On approval of peculiarities of public procurement under martial law* (Resolution No. 1178). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-п#Text>

10. Verkhovna Rada of Ukraine. (2001). *On child protection* (Law No. 2402-III). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>

11. Verkhovna Rada of Ukraine. (2015). *On the legal regime of martial law* (Law No. 389-VIII). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

12. United Nations (2000). *Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict*. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_795#Text

13. Prosecutor General's Office of Ukraine. (2025). *Juvenile prosecutors: 622 children killed in Ukraine due to the armed aggression of the Russian Federation*. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts>

V. O. Pidhorodetskyi, N. A. Lugina, S. V. Lugin. ADMINISTRATIVE AND LEGAL MECHANISMS FOR THE PROTECTION OF CHILDREN'S RIGHTS UNDER MARTIAL LAW: IMPLEMENTATION CHALLENGES AND WAYS TO IMPROVE

The article examines administrative and legal mechanisms for protecting children's rights under martial law in Ukraine caused by the armed aggression of the Russian Federation. The focus is on systemic challenges faced by the state in ensuring children's basic rights – to life, security, education, medical care, social protection, and family upbringing. It is noted that despite the existence of a broad regulatory framework, the mechanisms for its implementation in armed conflict conditions remain fragmented, insufficiently coordinated, and limited by personnel, procedural, and technical factors.

Special attention is paid to the problems of evacuating children from combat zones, complications of distance education, limited access to social payments, difficulties in establishing the status of orphans and children deprived of parental care, as well as the legal and humanitarian aspects of illegal displacement of children to temporarily occupied territories. The study characterizes the activities of the main subjects of administrative protection - children's services, social service centers, guardianship authorities, police, and military-civil administrations.

Based on the analysis of national legislation, international legal norms, and practices of protecting children in conflict situations, a number of measures to improve administrative and legal mechanisms are proposed. In particular, the implementation of a special legal regime for child protection during war, the introduction of a new definition of "a child separated from parents due to military conflict," the creation of a national register of affected children, the formation of interagency response groups, expanding the powers of child protection services, and strengthening international cooperation with humanitarian organizations.

Підгородецький В. О., Лугіна Н. А., Лугін С. В.

Адміністративно-правові механізми захисту прав дитини

в умовах воєнного стану: проблеми реалізації та способи вдосконалення

The proposed approaches are based on the principles of child-centrism, operational efficiency, interagency coordination, and adaptation to emergency conditions. The implementation of the proposed solutions will contribute to increasing the effectiveness of the system of protecting children's rights in Ukraine under martial law.

Keywords: *children's rights, martial law, administrative and legal mechanism, evacuation, social protection, children's services, international humanitarian law, internally displaced persons.*

Стаття надійшла до редколегії 9 жовтня 2025 року